

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI
GEOGRAFIYA KAFEDRASI
O'ZBEKISTON GEOGRAFIYA JAMIYATI

**FARG'ONA VODIYSIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING
HUDUDIV JIHLTLARI VA ISTIQBOLLARI**
xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya

**ТЕРРИТОРИАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ
ТУРИЗМА В ФЕРГАНСКОЙ ДОЛИНЕ**
международная научно-практическая конференция

**TERRITORIAL ASPECTS AND PROSPECTS OF TOURISM
DEVELOPMENT IN THE FERGANA VALLEY**
international scientific-practical conference

22-23 sentabr
Farg'ona - 2023

Mirzoyeva I.E.*

(Buxoro davlat universiteti, O'zbekiston)

TO'DAKUL VA QUYIMOZOR SUV OMBORLARINING DAM OLISH
IMKONIYATLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH HOLATI
ТУДАКУЛЬСКОГО И КУЙМАЗАРСКОГО ВОДОХРАНИЛИЩЕ
СОСТОЯНИЕ ЭФФЕКТИВНОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВОЗМОЖНОСТЕЙ
ОТДЫХА
THE STATE OF EFFECTIVE USE OF RECREATIONAL OPPORTUNITIES
OF TUDAKUL AND KUYIMAZAR RESERVOIRS

Аннотация: Мақолада То'даку'л ва Quyimozor сув omborining sohilbo'yi dam olish zonasini zamonaviy infratuzilmasini rivojlantirish hamda rekreatsion imkoniyatlaridan samarali foydalanishning geografik jihatlarini yoritilgan.

Аннотация: В статье освещаются географические аспекты развития современной инфраструктуры прибрежной зоны отдыха и эффективного использования рекреационных возможностей Тудакульского и Куймазарского водохранилищ.

Annotation: The article covers the geographical aspects of the development of modern infrastructure of the coastal recreation zone of the Tudakul and Kuyimazar Reservoir, as well as the effective use of reclamation facilities.

Калит so'zlar: сув ombori, cho'l, rekreatsiya, ekologik, Amu-Buxoro mashina kanali, rekultivatsiya, fitomelioratsiya, ekoturizm, tarixiy-me'moriy, arxeologik, etnografik, diniy, agroturizm, "Silk Road Family Resort" sayyohlik kurorti

Ключевые слова: водохранилище, пустыня, рекреация, экология, машинный канал АМУ-Бухара, рекультивация, фитомелиорация, экотуризм, историко-архитектурный, археологический, этнографический, религиозный, агротуризм, туристический курорт Silk Road Family Resort

Key words: water reservoir, desert, recreation, ecological, agriculture, Amu-Bukhara machine canal, recultivation, phytomelioration, ecotourism, historical-architectural, archaeological, ethnographic, religious, agrotourism, tourist resort "Silk Road Family Resort".

Bugungi kunda dam olish resurslariga bo'lgan talab tobora oshib bormoqda. Turmush farovonligi aholi madaniyatining yuksakligi demografik o'sish kabi omillar dam olishga bo'lgan talabni kuchaytirib boradi. Ma'lumki, respublikamiz hududining aksariyat qismi jumladan, aholiga gavjum bo'lgan yirik vohalar ham cho'l zonasida joylashgan. Lekin bu hududning tabiiy dam olish resurslari adir, tog', yaylov mintaqalariga nisbatan birmuncha cheklangan. Ayniqsa, yilning iliq davrida ya'ni dam olish resurslariga bo'lgan talab kuchaygan pallada cho'l zonasini dam olish imkoniyatlari yanada tabiiy cheklanadi. Ko'zni qamashiradigan o'ta yorug' kunlar jazirama issiq chang-to'zonli quruq havo, suv resurslarini cheklanganligi kabi omillar ushbu hududda rekreatsion noqulayliklar tug'diradi. Shunga qaramasdan, To'dako'l-Quyimozor suv omborlari atrofida rekreatsion maskanlar ya'ni keng omma hamda yo'lanma bilan kelgan dam oluvchilar uchun shart sharoitlar yaratilgan.

Birinchidan, yoz paytlarida shimoli - sharq tomondan yoqimli shabada esib turadi. Ikkinchidan, juda sayoz qumli shag'alli sohil cho'milish va dam olish uchun qulay, bundan tashqari tabiat manzaralarini tomosha qilish imkoniyatlari yuqori. Dam olish maqsadlari uchun ushbu makonda birinchi bo'lib Navoiy tog' metalurgiya kombinatiga qarashli "Zarnitsa" dam olish maskani tashkil qilingan. Dam olish, aksariyat yilning issiq davrida faoliyat ko'rsatadi. Dam olish zonasi atrofida 2 gektarga yaqin mevali bog', uzumzorlar hamda, 200 m kenglikda cho'milish zonasi tashkil qilingan. Dam olish hududida janub tomondan yondosh bo'lib, Buxoro dam olish zonasi joylashgan [2].

* Mirzoyeva Ilat Elmurodovna - BuxDU, Ekologiya va geografiya kafedrasida katta o'qituvchisi

**Farg'ona vodiysida turizmni rivojlantirishning hududiy jihatlarini va istiqbollari,
Farg'ona shahri, 2023-yil 22-23 sentabr**

Hozirda To'dako'l suv havzasi atrofida umumiy loyiha qiymati 20,2 mlrd.so'm bo'lgan, 2 ta yirik dam olish maskanlari ("Meridian" va "Silk Road Family Resort" dam olish maskani) hamda 356 ta o'ringa ega 3 ta dam olish maskani, 5 ta sayyohlarni qabul qilish imkoniyatiga ega dala hovlilar hamda 30 o'ringa mo'ljallangan 5 ta oilaviy mehmon uyi faoliyat yuritib kelmoqda [1].

To'dako'l sohil bo'yi hududida "Silk Road Family Resort" p'lyaj, dam olish va sog'lomlashtirish maskani tashkil etildi. Ushbu sayyohlik ob'ektida p'lyaj, basseyn, kichik "Disneyland", 50 o'ringa mo'ljallangan mehmonxona, dam olish so'rilari, kema timsolidagi restoran, SPA-salon, tabiat qo'ynidagi o'yingoh, tibbiyot burchagi, sport o'yingohi, va maxsus suv transportlari kabi qo'shimcha xizmatlar yo'lga qo'yilgan [4].

Quyimozor suv ombori esa aksariyat ichimlik suvi manbai sifatida foydalaniladi va muhofaza qilinadi. Suv ombori sohillari himoya zona sifatida qo'riqlanadi. Shu bois bu yerda dam olish zonalarini yo'q hisobida. Faqat erkin dam oluvchilarni uchratish mumkin. Suv omborining shimoliy sohilida Kogon - Toshkent temir yo'liga yondosh yerda "temir yo'lichilarning dam olish zonasi" barpo etilgan. Zona taxminan 1 gektar maydonni egallaydi, beton devorlar bilan o'ralgan. Sohil bo'yi zinapoyasimon ko'tarilib turadi va Quyimozorni tomosha qilib turadigan sahnaga o'xshaydi. Sohil shag'illi allyuvial negizga ega. Uzoqdan suv omborining tik - chinksimon yerli relef ajoyibotlarini kuzatish mumkin. Salqin shabada doim sizni kuzatib turadi. Dam olish xonalari, to'rt tomoni ochiq supali ayvon dam olish imkoniyatlarini oshiradi. Sohil relefiga uyg'un bo'lgan zinapoyalar dam oluvchini ruhini ko'taradi [3].

Suv havzasi atrofidagi hududlarning mavjud turistik salohiyatidan samarali foydalanish, tadbirkorlik sub'ektlari uchun qulay shart-sharoitlarni yaratish, xalqaro umum mavsumiy kurortlar, mehmonxona majmualari, madaniy-sog'lomlashtirish, savdo-ko'ngilochar va boshqa turizm infratuzilmasi ob'ektlarini barpo etish, mavjud resurslardan samarali foydalanish hamda qo'shimcha ish o'rinlarini yaratish, hududni ekologik barqarorligini ta'minlash, shuningdek, mahalliy va xorijiy sayyohlar oqimini oshirish maqsadida 90 ga yer maydonida "To'dako'l" turistik-rekreatsion zonasini tashkil etish rejalashtirilgan [4].

"To'dako'l" turistik-rekreatsion zonasini sifatida tashkil etilgandan keyin 90 ga yer maydonida bir vaqtning o'zida 7000 nafar sayyohlarga xizmat ko'rsatish imkoniga ega bo'lgan, umumiy qiymati 390,0 mlrd.so'm bo'lgan mehmonxona majmualari, madaniy-sog'lomlashtirish, savdo-ko'ngilochar va boshqa turizm infratuzilmasi ob'ektlarini barpo etiladi.

Jumladan, "To'dako'l" suv havzasi atrofida "Mironshox chorbog'i" f/x tomonidan amalga oshirilayotgan dam olish maskani ishga tushirilishi hisobiga bir vaqtning o'zida 1000 nafar, yillik 120 ming nafar sayyohga xizmat ko'rsatiladi hamda hududga tashrif buyuruvchilar ichki sayyohlar soni 685 ming nafarga yetkazilib o'tgan yilning mos davriga nisbatan 121,2 foizga oshishi ta'minlanadi hamda 6 ta yangi turdagi (*Kempinglar, oilaviy dam oluvchilar uchun kottedjlar, basseynlar, o'rdak va baliq ovi, otda va tuyada, qayiqda, kvadrosiklda, gidrosiklda sayr qilish, ovqatlanish xizmatlari*) xizmat ko'rsatish yo'nalishlari yo'lga qo'yiladi.

Bu orqali To'dako'l suv havzasida sayyohlarni hududda qolish muddatlarini 1 kundan 2-3 kunga uzaytirishga erishiladi hamda yillik sayyohlar oqimi 685 ming nafarni tashkil etadi [4].

Bundan tashqari "Bo'zyovon sabovati" mchj, "Musaffo" f/x, "To'dakul family resort" mchj tomonidan ham qirg'oq bo'ylarida dam olish maskanlari tashkil qilinmoqda. Mazkur loyihalar joriy yil yakuniga qadar ishga tushishi belgilangan. Natijada 100 nafar yangi ish o'rinlari tashkil etiladi.

Shu bilan birga 2022-2024 yillarda Qiziltepa tumani, Ifitxo mahallasida "To'dako'l turistik rekreatsion zonasi"ni tashkil etish yuzasidan To'dako'l suv havzasi qirg'oqlaridan 90

**Farg'ona vodiysida turizmni rivojlantirishning hududiy jihatlari va istiqbollari,
Farg'ona shahri, 2023-yil 22-23 sentabr**

ga yer maydoni tanlab olindi. Bu hududda 10 dan ortiq xizmat turlari, jumladan: mehmonxona, ovqatlanish, savdo xizmatlari, o'rdak, baliq ovi, otda va tuyada, qayiqda, kvadrosiklda, gidrosiklda sayr qilish, tibbiy xizmat ko'rsatish, avtomobillarga texnik xizmat ko'rsatish xizmatlari yo'lga qo'yiladi. To'dako'l suv havzasida sayyohlar oqimi 685,0 ming nafar mahalliy turistlar va 18 ming nafar xorijiy sayyohlar jalb qilinib, ularning soni o'tgan yilning mos davriga nisbatan mahalliy sayyohlar oqimi 172 foiz va xorijiy sayyohlar oqimi 135 foizga oshiriladi.

Qayd qilish joizki, bulardan tashqari Quyimozor, Qiziltepa nasos stansiyalari oldida mevali bog'lar, orom bag'ishlovchi infratuzilmalar barpo qilingan.

Mamlakatimizda, jumladan Buxoro-Navoiy viloyatlarida ro'y berayotgan iqtisodiy-ijtimoiy yuksalish, kelgusida Quyimozor – To'dako'l hududiga tashrif buyuradigan erkin dam oluvchilar sonini ko'payishiga olib keladi. Shu boisdan hududning rekreatsion imkoniyatlaridan samarali foydalanish maqsadida quyidagi ilmiy-amaliy tadbirlarni amalga oshirish lozim:

1. Suv omborlari ko'kalamzorlashtirish, obodonlashtirish talab dajasida emas. Qazib tashlangan, tashlandiq yerlar, tashlandiq binolar zonaning ko'rkiga "soya" tashlab turibdi. Cho'milish yo'laklarida soyabonlar o'rnatish, ularning sanitariya - gigeniya, ekologik holatini yaxshilash zarur;

2. Hududning inson omili ta'sirida kambag'allashuvi jarayonini yumshatish hamda landshaftlarning biomahsuldorligini oshirish maqsadida dam olish zonalarini atroflarini fitomelioratsiya qilish va muhofaza choralarini kuchaytirish kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Мирзиёва Ш.М. Буюк келажакимизни мард ва олимжон халқимиз билан бирга курамоқ. Тошкент, «Ўзбекистон», 2017. 488 бет.
2. Назаров И.К. Абиогенный поток в аридных геосистемах: оптимизация природопользования. Ташкент. «Фан». 1992. 101 с.
3. Эргашева М. К., Мирзаева Л., Не'मतов А. Н. То'dako'l va Quyimozor suv omborlarining rekreatsion imkoniyatlaridan samarali foydalanishning geografik jihatlari. "O'zbekiston geografiyasi: tabiati, aholisi, xo'jaligi". Iqtidorli talabalar va yosh olimlarning ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. Toshkent. 2013. 89-91 b.
4. Navoiy turizm boshqarmasi hisoboti 2023y

Мирзахмедов Х.С.*

(Наманган давлат университети, Ўзбекистон)

**ХОРИЖИЙ ИНВЕСТИЦИЯЛАРНИНГ МОҲИАТИ, УЛАРНИ МИЛЛИЙ
ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНИШДАГИ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ
СУЩНОСТЬ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ, ИХ РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ В
РАЗВИТИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ
THE ESSENCE OF FOREIGN INVESTMENT, THEIR ROLE AND SIGNIFICANCE
IN THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY**

Аннотация: Мақолада миллий иқтисодиётимизда хорижий инвестициялар жалб қилиниши иқтисодий ва ижтимоий аҳамияти ҳамда интиқалларда хорижий инвестиция татбиқида танқид этилган қорғоғлар фаолияти таҳлил қилинган.

Аннотация: В статье рассмотрено значение привлечения иностранных инвестиций в национальную экономику страны и сделан анализ деятельности региональных предприятий с участием иностранных инвестиций.

* Мирзахмедов Х.С. – Наманган давлат университети, география кафедраси доценти, с.ф.и.

**Farg'ona vodiysida turizmni rivojlantirishning hududiy jihatlari va istiqbollari,
Farg'ona shahri, 2023-yil 22-23 sentabr**

Madaminov Z.X., Mashrabboyev Sh.N. Gastronomik turizmning rivojlanishi va oziq-ovqat xavfsizligi muammolari.	118
Maxkamov E.G'., Abduvaliyev X.A. Turistik-rekreatsion faoliyatni tashkil etishda aholi va tabiiy resurs salohiyatining o'рни va ahamiyati.	121
Mirzayeva A.Z. Jizzax viloyatida turizmni rivojlantirishning ba'zi bir imkoniyatlari	124
Mirzoyeva I.E. To'dakul va Quyimozor suv omborlarining dam olish imkoniyatlaridan samarali foydalanish holati.	128
Mirzaaxmedov X.C. Xorazmning investitsiyalarining mohiyati, ularni milliy iqtisodiyotni rivojlantirishdaги ўрни va ahamiyati.	130
Nizamiev A.G., Aiftykulova B.M., Momonova G.A. Анализ результатов финансово-хозяйственной деятельности предприятий народного художественного промысла (на примере государственного предприятия "Национальное объединение народных художественных промыслов "Кыял")	135
Ravshanov Sh.A. Экотуризм как ведущий фактор развития горных и предгорных территорий (на примере Сурхандарьинской области)	138
Сабитова Н.Н., Стельмах А.Г. Перспективы развития формирования геотуризма в бассейне реки Чирчик.	142
Turdimambetov I.R., Urazimbetova Yu.X. Turizm sohasida Orol dengizi va orolbo'yi hududlaridagi o'ziga xos o'zgarishlar.	145
Xurramova N.X., Bafoyeva Sh.T. O'zbekistonda folklor turizmni rivojlantirish omillari.	149
Xidirov M.Sh. Qashqadaryo viloyati xizmat ko'rsatish tarmoqlarining hududiy xususiyatlari.	153
Yarashev Q.S., Badalov O'V. O'rta Zarafshon havzasining rekreatsion-turistik imkoniyatlari.	160
Eshmatov E.D. Teshiktosh g'ori va uning tog' turizmni rivojlantirishdagi ahamiyati.	162
3-Sho'ba: FARG'ONA VODIYSIDA HUNARMANDCHILIK, SOG'LOMLASHTIRISH, EKOLOGIK, AGRONOMIK, GASTRONOMIK VA ZIYORAT TURIZMINI RIVOJLANTIRISHNING GEOGRAFIK JIHATLARI.	165
Abduq'aniev O.I., Abdullayeva H.R. Agroturizm: xorij tajribasi va istiqbollari. .	165
Абдуганиев О.И., Махкамов Э.Г. Фарғона вилоятининг иқтисодий-иқтисодий имкониятларини туристик-рекреацион жиҳатдан баҳолаш.	168
Атаджанов М.М. Андижон вилоятида рекреация ва туризмни ривожлантиришнинг худудий хусусиятлари.	175
Boymirzayev K.M. O'zbekistonda ekologik turizmni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari.	177
Djo'raboyeva H.Sh. Farg'ona vodiysi suv manbalaridan rekreatsiya va turizm maqsadlarida foydalanish ananalari.	181
Домуладжанов Н.Х., Юнусов А.Р., Домуладжанова Ш.И. Ёлгон чўллари ёлгонлиги.	183
Jeenbekova B.J., Xolikulov M.R., Ibrohimov A.G. Prospects for the development of agrotourism in the Fergana valley.	189
Жумаханов Ш.З., Тошўлатов А.М. Туристтик инфрамулкларининг ўзига хос хусусиятлари (Наманган вилояти мисолида)	192
Mamatisaqov J.J. Farg'ona vodiysidagi poyob geologik obyektlardan ekologik turizmni rivojlantirishda foydalanish istiqbollari.	196
Mo'minov D.G'. Farg'ona vodiysida tabiatdan rekreatsiya maqsadida foydalanishning bazi jihatlari.	199